

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı:1973/15**

**Karar Sayısı:1973/19**

**Karar günü:8/5/1973**

**Resmi Gazete tarih/sayı:10.6.1973/14560**

İtiraz yoluna başvuran : Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 13 üncü maddesinin son fıkrasını Anayasa'nın 12., 32., 132. ve 138. maddelerine aykırı gören mahkeme Anayasa'nın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I -Olay :

Kominizm propagandası yapmak, ırk mülâhazası ile ülkenin bütünlüğünü bozucu faaliyetlerde bulunmak eylemlerinden sanık dört kişi hakkındaki soruşturma kâğıtlarının 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 13. maddesinin son fıkrasında yazılı yetkisini kullanan Diyarbakır Siirt illeri Sıkıyönetim Komutanmca Erzincan Cumhuriyet Savcılığına gönderilmesi üzerine Savcılıkça bunlar hakkında 27/3/1973 günlü, 1973/364-193- 2 Sayılı iddianame ve Türk Ceza Kanununun 142. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları ve 173. maddesinin son fıkrası uyarınca cezalandırılmaları istemi ile açılıp Erzincan Ağır Ceza Mahkemesinin 1973/57 esas sayısını alan kamu davasının 12/4/1973 günlü duruşmasında mahkeme 1402 sayılı Kanunun söz konusu 13. maddesinin son fıkrasını Anayasa'nın 12., 32, 132. ve 138. maddelerine aykırı görerek Anayasa Mahkemeline başvurulmasına ve davanın geri bırakılmasına oybirliğiyle karar vermiştir.

III - Yasa metinleri :

1 - İtiraz konusu Kanun kuralı :

13/5/1971 günlü, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen 13. maddesi (Beşinci Tertip Düstur - Cilt 10 - İkinci Kitap, Sayfa: 2390 daki metne göre) şöyledir:

"Madde 13 - Sıkıyönetim ilânına sebep olan suçları, sıkıyönetimin ilânından evvel işlemiş olanlarla Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin el koyduğu herhangi bir suçla irtibatı bulunan suçları işleyenlerin davalarına, suç sıkıyönetim bölgesi dışında işlenmiş olsa dahi, Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılır.

Ancak, Sıkıyönetim Komutanı bu suçlardan, Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılmasına lüzum görmediklerini ilgili adli mercilere vermeye yetkilidir."

2 - Mahkemenin dayandığı Anayasa kuralları :

Mahkemenin Anayasa'ya aykırılık görüşünü desteklemek üzere ileri sürdüğü Anayasa'nın 12., değişik 32. maddeleri, 132. maddesinin birinci ve ikinci ve değişik 138. maddesinin üçüncü fıkraları aşağıdadır:

"Madde 12 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

"Madde 32 - (1488 sayılı Yasa ile değişik) Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

"Madde 132/1, 2 - Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa'ya kanuna ve vicdani kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."

"Madde 138 - (1488 sayılı Yasa ile değişik), Üçüncü fıkra Askeri mahkemelerin, savaş veya sıkıyönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanunla gösterilir."

#### IV - İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 8/5/1973 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında rapor, Erzincan Cumhuriyet Savcılığının 13/4/1973 günlü, 1973/3107 sayılı yazısına bağlı o yer Ağır Ceza Mahkemesinin 12/4/1973 günlü, 1973/57 - 37 sayılı gerekçeli kararı ve ekleri itiraz konusu Kanun kuralı ve konuyu ilgilendiren öteki metinler okunduktan sonra önce mahkemenin itiraz yoluna başvurmaya yetkili bulunup bulunmadığı üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri kurallarına göre bir mahkemenin herhangi bir kanun kuralını, Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmesi için Anayasa Mahkemesine getirebilme yetkisini kazanması, elinde görmekte olduğu bir davanın bulunmasından başka ayrıca Anayasa Mahkemesine getirdiği kuralı o davada uygulama durumunda olmasına bağlıdır.

Erzincan Ağır Ceza Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir davanın bulunduğu kuşku yoktur. Bu, dört sanık hakkında Türk Ceza Kanununun 142. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları ve 173. maddesinin son fıkrası uyarınca cezalandırılmaları istemi ve 27/3/1973 günlü, 1973/364 - 193- 2 sayılı iddianame ile açılıp mahkemenin 1973/57 esas sayısını alan kamu davasıdır. Mahkemenin itiraz konusu Kanun kuralını bu davada uygulama durumunda bulup bulunmadığı aşağıda tartışılacaktır.

13/5/1971 günlü, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek itiraz konusu edilen 13. maddesinin ilk fıkrası, sıkıyönetim ilânına sebep olan suçları sıkıyönetimin ilânından önce işlemiş olanların ve Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin el koyduğu herhangi bir suçla irtibatı bulunan suçları işleyenlerin suç sıkıyönetim bölgesi dışında işlense dahi davalarına sıkıyönetim Askeri Mahkemelerince bakılması kuralını getirmekte; ikinci yani sonuncu fıkrasında ise bu suçlardan Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılmasına gerek görmediklerini ilgili adli mercilere verme yetkisini Sıkıyönetim Komutanına tanımaktadır.

Görülüyor ki itiraz konusu fıkranın, ancak bu kuralın yetkili kıldığı Sıkıyönetim Komutanınca uygulanmasına olanak vardır. Olayda da Erzincan Ağır Ceza Mahkemesinin bakmakta olduğu dava açılmadan önce Sıkıyönetim Komutanınca "iş ilgili adli mercilere verme" yetkisi kullanılmış; başka deyimle 1402 sayılı Kanunun 13. maddesinin son fıkrası kuralı uygulanmıştır. Mahkemenin, niteliği yukarıda açıklanan bu kuralı, bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunmadığı ortadadır. Mahkeme bakmakta olduğu dava dolayısıyla Sıkıyönetim Komutanının böyle bir yetkisi bulunup bulunmadığını anlamak için 1402 sayılı Kanunun 13. maddesinin son fıkrasını gözden geçirebilir. Ancak bu hiçbir zaman kuralın mahkemece o davada uygulandığı veya uygulanacağı anlam ve niteliğini taşımaz.

**Esas Sayısı:1973/15**  
**Karar Sayısı:1973/19**

Böylece iptali istenen Kanun kuralının mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kurallar arasında bulunması koşulu gerçekleşmediğinden Anayasa'nın değişik 151. ve 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine uymayan başvurunun, başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden, reddedilmesi gerekir.

V - Sonuç:

Mahkeme itiraz konusu kuralı bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunmadığından Anayasa'nın değişik 151. maddesine uymayan başvurunun başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine 8/5/1973 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan  
Muhittin Taylan

Başkanvekili  
Avni Givda

Üye  
Fazıl Uluocak

Üye  
Sait Koçak

Üye  
Nuri Ülgenalp

Üye  
Şahap Arıç

Üye  
İhsan Ecemiş

Üye  
Ahmet Akar

Üye  
Halit Zarbun

Üye  
Ziya Önel

Üye  
Abdullah Üner

Üye  
Kâni Vrana

Üye  
Lütfi Ömerbaş

Üye  
Şevket Müftügil

Üye  
Ahmet H. Boyacıoğlu